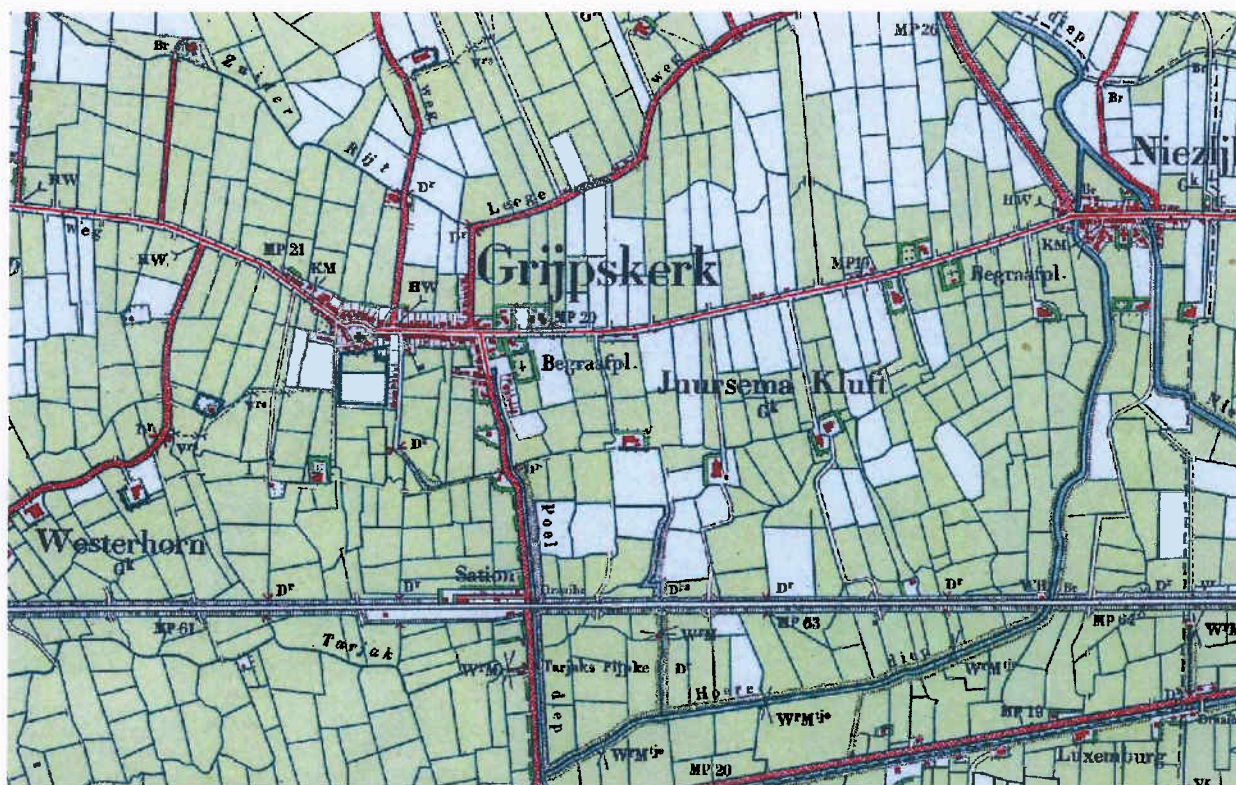

**Plangebied Meindertsmalocatie te Grijpskerk, gemeente Zuidhorn
Een Archeologisch Bureauonderzoek**

Administratieve gegevens

provincie: Groningen

gemeente: Zuidhorn

plaats: Grijskerk

toponiem: Meindertsmaalocatie/nieuwbouwlocatie

bevoegd gezag: gemeente Zuidhorn

opdrachtgever: Buro Vijn bv

uiterste coördinaten: noordoost 217.177/586.740
 zuidoost 217.027/586.575
 noordwest 217.003/586.723

kaartblad: 6H

onderzoeksmeldingsnummer: 41335

beheer documentatie Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Zuidhorn en E-depot

uitvoerder: Libau

auteur M. de Jong, MA

autorisatie drs. J. Molema

telefoon: 050-3126545

fax: 050-3123362

e-mail: info@libau.nl

Plangebied Meindertsmalocatie te Grijskerk, gemeente Zuidhorn Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van Buro Vijn, vertegenwoordigd door mw. J. Poelstra, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de Meindertsmalocatie tussen de Bindervoetpolder (N388) en de Groningerstraatweg te Grijskerk in de gemeente Zuidhorn (zie figuur 1). Aanleiding voor het onderzoek is het voornemen om op het perceel ongeveer 25 nieuwbouwwoningen te realiseren. Het in te richten perceel is ca. 1,8 ha groot. Het gebied waar de ingrepen worden beoogd, wordt in dit bureauonderzoek verder aangeduid als plangebied.

Figuur 1: Plangebied Meindertsmalocatie te Grijskerk, het plangebied is rood omcirkeld (Topografische Atlas Groningen).

Informatie

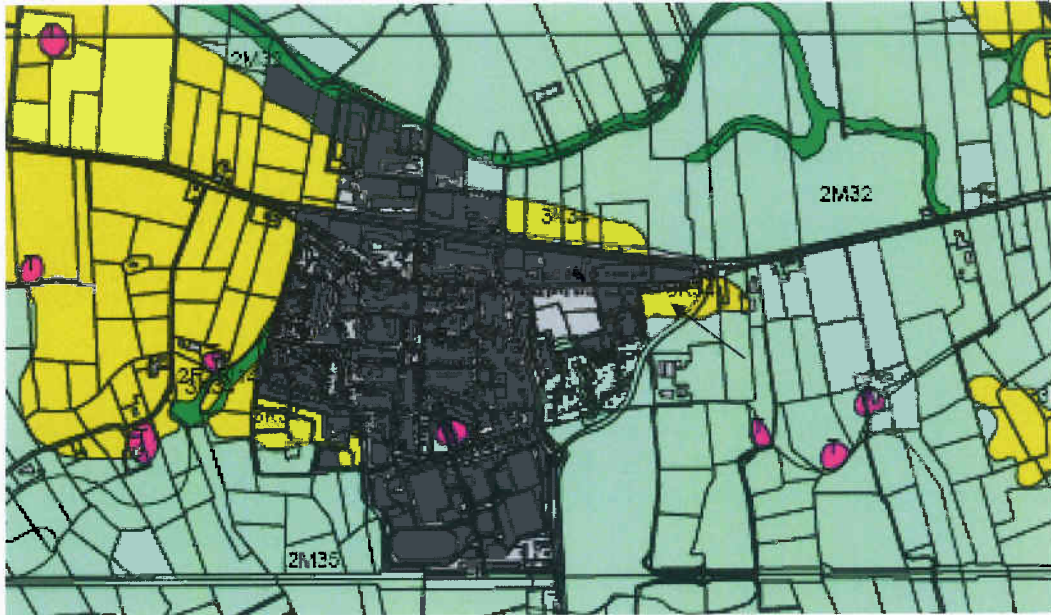
Het plangebied bevindt zich aan de oostzijde van Grijskerk. Grijskerk behoort tot de streek Langewold in het Zuidelijk Westerkwartier. Het veengebied werd in de loop van de vroege middeleeuwen zowel vanaf de klei als vanuit de rivieroeveren in cultuur gebracht. Door het inklinken van het veen kon het zeewater via het zich uitbreidende Lauwersestuarium tot ver in het binnenland doordringen. Via opstreckende heerden werd naar het noorden toe grond herwonnen. Grijskerk ontstond in de late middeleeuwen. In eerste instantie behoorde Grijskerk bij het dorpsgebied van Sebaldeburen onder de naam Sebaldeburen-Beneden of Engewerd. In 1475 zou hier een kerk zijn gesticht door Nicolaas Grijp waarna het dorp Grijskerk werd genoemd (zie bijvoorbeeld: Schroor & Meijering, 2007; Brood et al., 1999).

Volgens de fysisch geografische kaart ligt het plangebied op een zeeboezemvlakte (code Mv4; zie bijlage: Uitsnede fysisch geografische kaart). Geomorfologisch gezien ligt het plangebied echter vrijwel geheel op een getij-oeverwal (3K34), alleen het zuidelijke deel ligt op de zeeboezemvlakte (2M32; zie figuur 2). Zowel op de fysisch geografische kaart als de geomorfologische kaart zijn in de nabije omgeving van het plangebied enkele wierden aangegeven. De bodemkaart toont in het plangebied kalkarme poldervaaggronden bestaande uit klei (code Mn85C). Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) valt het hoogteverschil tussen het oude ingedijkte land en de jongere bedijkingen op. De laatste zijn beduidend hoger opgeslibt (zie figuur 3). De grens hiertussen wordt gevormd door de Westerhorndijk-Oxwerderdijk die rond 1200 werd aangelegd. Het plangebied lag, evenals geheel Grijskerk, destijds buitendijks. Ook is te zien dat Grijskerk en het plangebied hoger gelegen zijn door de ligging op de getij-oeverwal.

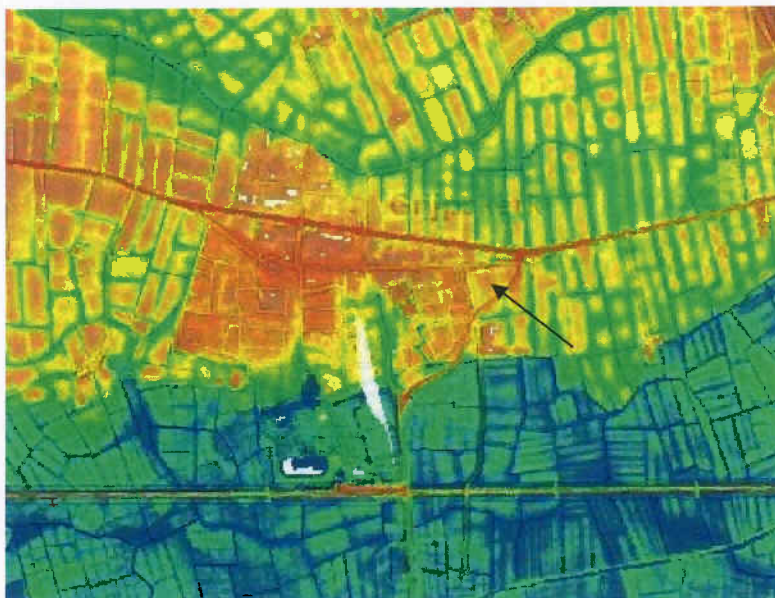
Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) noch zijn uit het plangebied archeologische vondsten bekend (geen registraties van waarnemingen in de archeologische database Archis).

De AMK-terreinen in de omgeving betreffen drie middeleeuwse huiswieren (AMK-terreinen 5360, 5361 & 5783), de borgterreinen Meininga (AMK-terrein 11825) en Hiddemaheerd (AMK-terrein 5779) uit de nieuwe tijd en de oude kern van Grijpskerk (AMK-terrein 15224; zie bijlage: Kaart archeologie). Ten zuiden van de oude kern bevindt zich het borgterrein Reitsmaheerd (niet geregistreerd op de AMK). De waarnemingen betreffen onder meer vindplaatsen van terpaardewerk in de bebouwde kern van Grijpskerk en een vlaknederzetting ter plaatse van de Reitsmaheerd uit de late ijzertijd en/of Romeinse tijd. De Westerhorndijk is geregistreerd als middeleeuwse dijk (waarnemingsnummer 238482).

Figuur 2: Geomorfologische kaart van Grijpskerk en de nabije omgeving. Het plangebied is aangegeven met een pijl.

Figuur 3: Relatieve hoogteverschillen in en rondom het plangebied (www.ahn.nl). De locatie van het plangebied is aangegeven met een pijl.

Op het kadastrale minuutplan (Grijpskerk, sectie D1) uit het begin van de 19de eeuw is het plangebied onbebouwd (zie bijlage: Kadastrale minuut). Het was in gebruik als bouwland en weiland (watwaswaar.nl/HISGIS Groningen). Het plangebied bleef onbebouwd zo blijkt onder meer uit de historische topografische atlas van 1851-1855 (kartering 1854) en de Bonnekaart uit het begin van de 20ste eeuw (zie bijlage: Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart).

Overweging en advies

Het plangebied ligt op een getij-oeverwal die in de late ijzertijd en/of Romeinse tijd bewoond werd. Doordat in later tijd de oeverwal nog hoger opslibde en het plangebied in historische tijd niet bebouwd is geweest kunnen zich in de bodem gawe archeologische resten uit die perioden bevinden. Gezien de nabijheid van (laat-) middeleeuwse wierden is ook rekening te houden met middeleeuwse resten.

Geadviseerd wordt om in het plangebied een archeologisch booronderzoek uit te laten voeren bestaande uit 12 boringen. Het booronderzoek dient zich te richten op de aanwezigheid van een oud loopvlak/vegetatieniveau en het voorkomen van archeologische indicatoren. Op basis van de resultaten van het booronderzoek wordt geoordeeld of nader veldonderzoek aan de orde is.

Bijlagen:

- Uitsnede fysisch geografische kaart;
- Kaart archeologie;
- Kadastrale Minuut;
- Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart.

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl)

Archeologische Monumentenkaart (AMK)

ARCHIS, archeologisch informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi (red.), 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Projekt Uitgevers, Groningen.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

HISGIS Groningen

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Luchtfoto's Google Earth/Maps.

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw (www.watwaswaar.nl)

Schroor, M., 1996. *De atlas der Provincielanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-PROjekt Uitgevers/Gemeentearchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-PROjekt Uitgevers/Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000*. Stiboka, Wageningen (Toelichting gepubliceerd in 1986; kaartopname door A.E. Clingeborg et al.).

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Historische inleiding en samenstelling door H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.

Archeologische periodes

paleolithicum

paleolithicum vroeg
paleolithicum midden
paleolithicum laat
 paleolithicum laat A
 paleolithicum laat B

tot 8800 v.Chr.

tot 300000 C14
300000 - 35000 C14
35000 C14 - 8800 v.Chr.
35000 - 18000 C14
18000 C14 - 8800 v.Chr.

mesolithicum

mesolithicum vroeg
mesolithicum midden
mesolithicum laat

8800 - 4900 v.Chr.

8800 - 7100 v.Chr.
7100 - 6450 v.Chr.
6450 - 4900 v.Chr.

neolithicum

neolithicum vroeg
 neolithicum vroeg A
 neolithicum vroeg B
neolithicum midden
 neolithicum midden A
 neolithicum midden B
neolithicum laat
 neolithicum laat A
 neolithicum laat B

5300 - 2000 v.Chr.

5300 - 4200 v.Chr.
5300 - 4900 v.Chr.
4900 - 4200 v.Chr.
4200 - 2850 v.Chr.
4200 - 3400 v.Chr.
3400 - 2850 v.Chr.
2850 - 2000 v.Chr.
2850 - 2450 v.Chr.
2450 - 2000 v.Chr.

bronstijd

bronstijd vroeg
bronstijd midden
 bronstijd midden A
 bronstijd midden B
bronstijd laat

2000 - 800 v.Chr.

2000 - 1800 v.Chr.
1800 - 1100 v.Chr.
1800 - 1500 v.Chr.
1500 - 1100 v.Chr.
1100 - 800 v.Chr.

ijzertijd

ijzertijd vroeg
ijzertijd midden
ijzertijd laat

800 - 12 v.Chr.

800 - 500 v.Chr.
500 - 250 v.Chr.
250 - 12 v.Chr.

Romeinse tijd

Romeinse tijd vroeg
 Romeinse tijd vroeg A
 Romeinse tijd vroeg B
Romeinse tijd midden
 Romeinse tijd midden A
 Romeinse tijd midden B
Romeinse tijd laat
 Romeinse tijd laat A
 Romeinse tijd laat B

12 v.Chr. - 450 n.Chr.

12 v.Chr. - 70 n.Chr.
12 v.Chr. - 25 n.Chr.
25 - 70 n.Chr.
70 - 270 n.Chr.
70 - 150 n.Chr.
150 - 270 n.Chr.
270 - 450 n.Chr.
270 - 350 n.Chr.
350 - 450 n.Chr.

middeleeuwen

middeleeuwen vroeg
 middeleeuwen vroeg A
 middeleeuwen vroeg B
 middeleeuwen vroeg C
 middeleeuwen vroeg D
middeleeuwen laat
 middeleeuwen laat A
 middeleeuwen laat B

450 - 1500 n.Chr.

450 - 1050 n.Chr.
450 - 525 n.Chr.
525 - 725 n.Chr.
725 - 900 n.Chr.
900 - 1050 n.Chr.
1050 - 1500 n.Chr.
1050 - 1250 n.Chr.
1250 - 1500 n.Chr.

nieuwe tijd

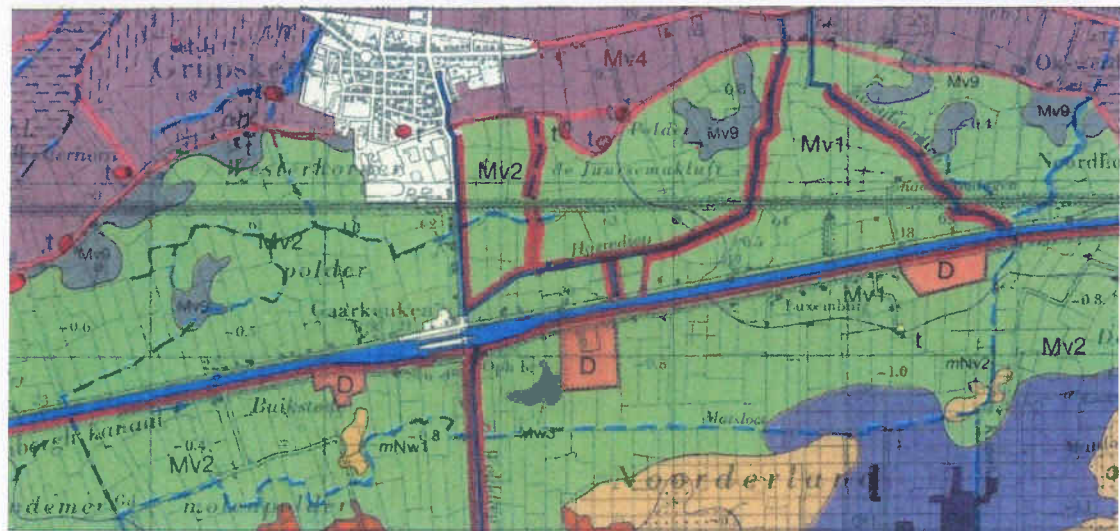
nieuwe tijd A
nieuwe tijd B
nieuwe tijd C

1500 - heden

1500 - 1650 n.Chr.
1650 - 1850 n.Chr.
1850 - heden

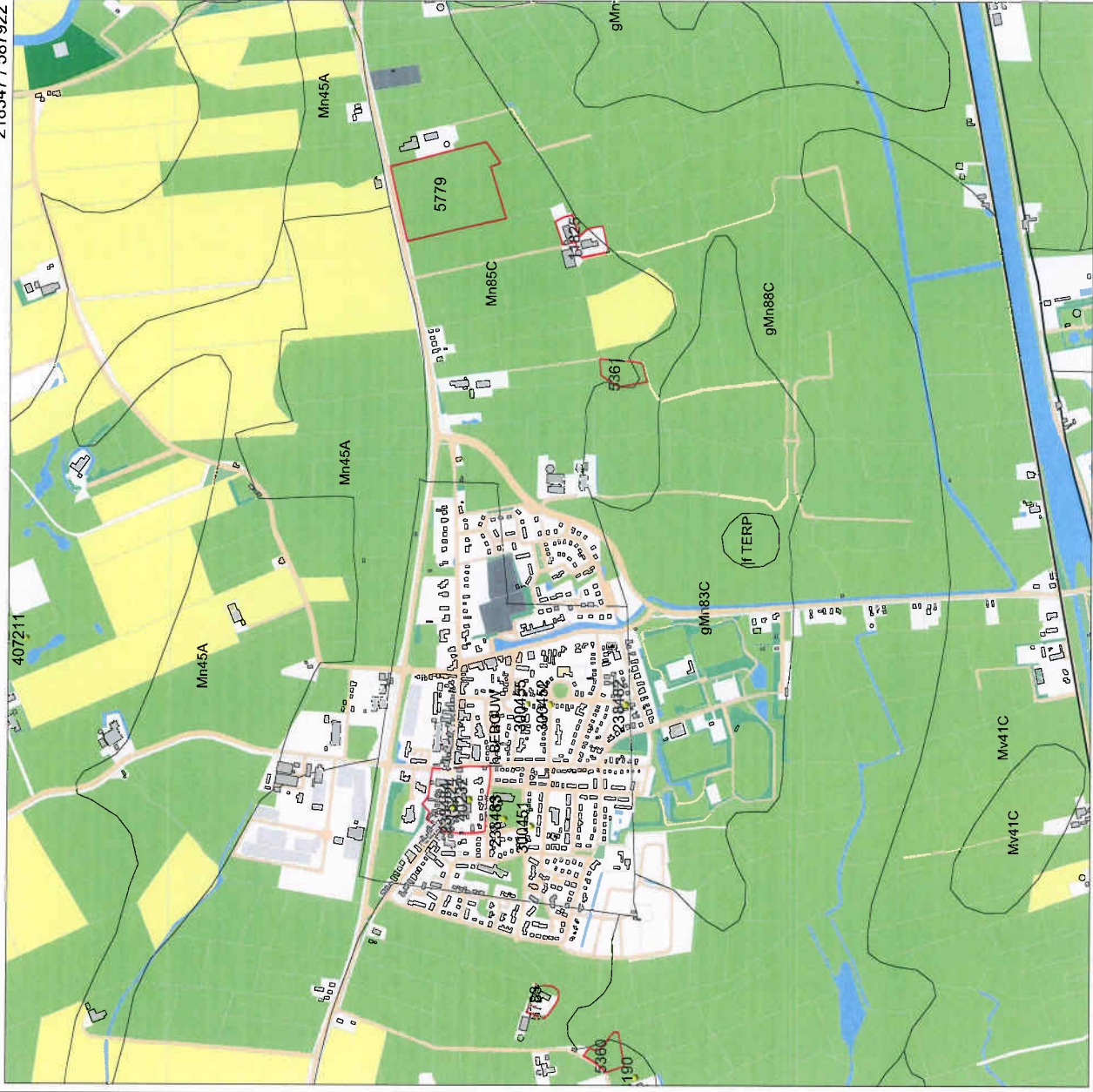
This map shows the Grijpskerk area, including the Polder, Grijpskerk, and surrounding waterways. Key features include the Polder, Grijpskerk, and the Nieuw area. The map also shows various water levels (MV1, MV2, MV4) and a scale bar indicating 0.8 km.

Kaart archeologie Meindertsmalocatie te Grijpskerk

Combinatiekaart van AMK, bodemkaart en Archis

218347 / 587922

215499 / 585075

07-06-2010

Legenda

- WAARNEMINGEN
- HUIZEN
- MONUMENTEN
- BODEM ((c)Alterra)
- TOP10 ((c)TDN)
- bebouwd gebied
- doorgaande wegen
- bos
- bouwtand
- weiland
- boomgaard/kwekerij
- heide
- zand
- begraafplaats
- water
- overig bodemgebruik

0 500 m

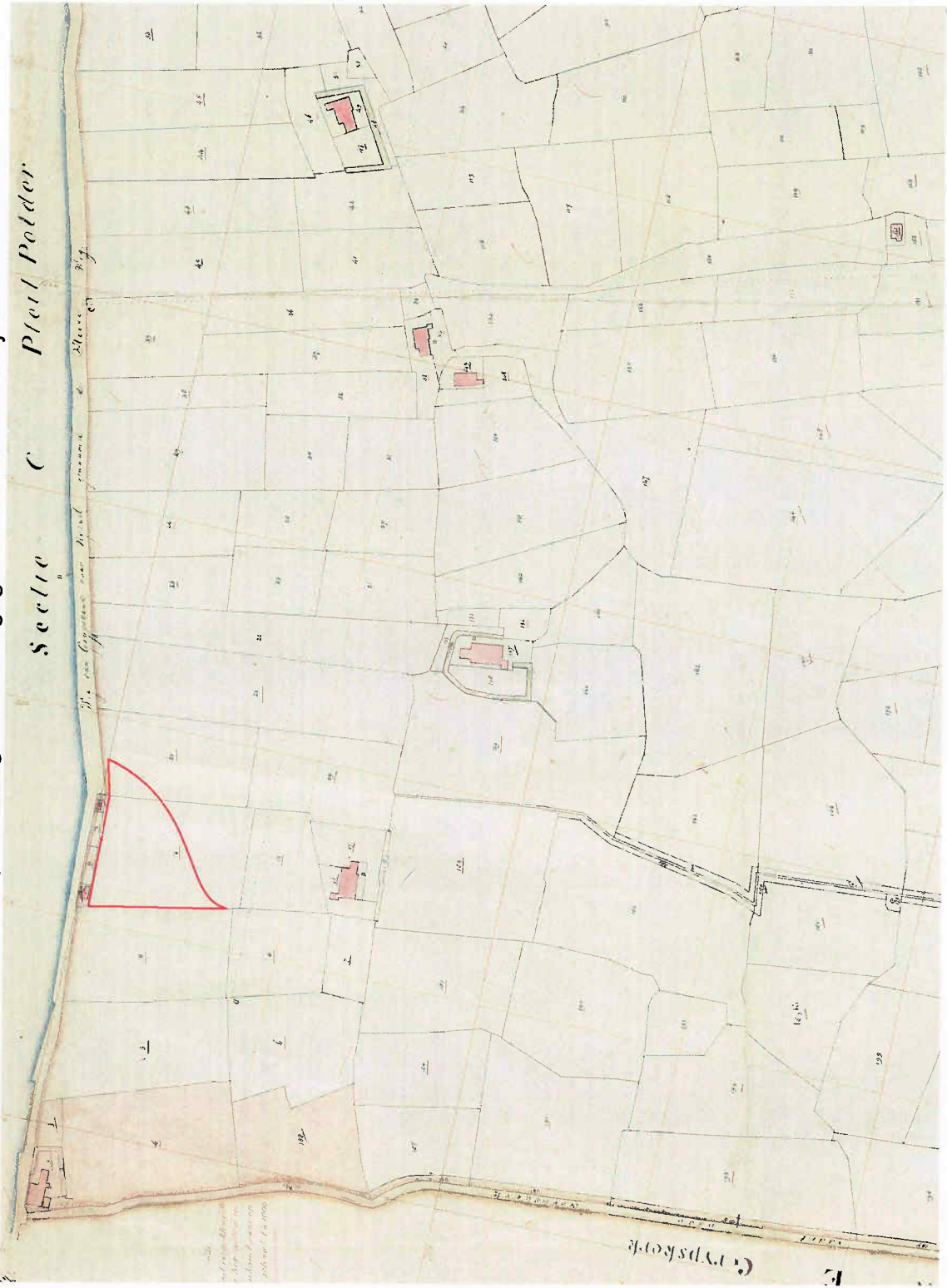

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Kadastrale minuut plangebied Meindertsmalocatie te Grijpskerk.
Het plangebied is globaal aangegeven met een rode lijn.

Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart: plangebied Meindertsmalocatie te Grijpskerk

